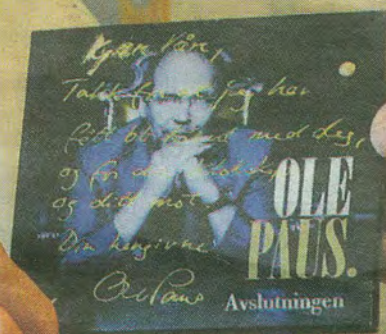

Til Kåre fra Ole Paus

68 år etter krigens slutt har ålesunderen Kåre Aarseth (91) og de andre krigsseilerne endelig fått en beklagelse fra den norske regjeringen. – De norske krigsseilerne har fått en skammelig behandling av norske myndigheter, mener Ole Paus, som har skrevet ei vise til Kåre Aarseth. I dagens avis kan du lese Kåre Aarseths historie.

DEN SISTE KRIGSSEILER GÅR FRA BORDE

Bare la flaggstangen stå.
Det er ingenting å feire nå
her hvor ingenting skjer.
Bare la regn og vind
og stillhet flytte inn.
kåre Årseth bor her ikke mer.

I fem samfulle år, fra nitten førri til førtifem, var han en havets mann
Blant dem som døde og dem som ble glemt. Nå glemmes også han.
La blomstene visne hen.
La veiene gro igjen.
Glem det som vi lot skje.
Glem det som vi lot skje.
Glem all vår skyld og skam
og kåre Årseth og folk som ham. Glem hvem de var og hva de ble.
Tiden leger ingen sår.

Angsten går igjen.
Men la måkene skrike når han går: «Dette var kåres hjem!»

Skipsklokken slutter å slå.
Konvoi byen skal stenge nå.
Nå er det bare ham, før var de fler.
Nye tanker. Nye tider.
Husleieprisene stiger

Og kåre Årseth bor her ikke mer.
I fem samfulle år, fra nitten førri til førtifem, var han en havets mann
Blant dem som døde og dem som ble glemt. Nå glemmes også han

Etter 68 år har alesunderen Kåre Aarseth fått beklagelse fra den norske regjering.

Men Aarseth er mer beveget over sangen Ole Paus har skrevet om ham.

Da Paus sang den på konsert i Risør reiste publikum seg og ga den 91 år gamle krigsseileren stående applaus.

► Sangen heter «Den siste krigsseiler går fra borde», og er med på trippelalbumet «Avslutningen», Ole Paus nyeste og aller siste plateutgivelse.

Her skriver Paus om de norske krigsseilerne og skjebnen de led da de kom tilbake til Norge, glemte og forsømt av den norske staten. Han skriver om Kåre Aarseth, som i vår måtte forlate Konvoibyen i Risør, som den aller siste av krigsseilerne som bodde der.

Knakende god. 3. august fikk krigsseilerne endelig en beklagelse av den norske regjering. Det skjedde under en seremoni på årets trebåtfestival i Risør, der forsvarsminister Anne Grethe Strøm-Erichsen holdt tale til krigsseilerne og sto for avdukingen av krigsseilernes minnesmerke i Fredsparken.

– Beklagelsen kom 68 år for seint, men bedre seint enn aldri. Forsvarsministeren holdt en knakende god tale, og jeg følte det ble både en god markering og en forsoning. Når det er sagt, føler jeg ikke at unnskyldningen fra regjeringen kommer fra hjertet. Den kommer fordi folk som Jarle Andhøy har jobbet med saken og fått oppmerksomhet rundt den og fordi befolkningen krever det, sier 91-åringen, som selv holdt tale under middagen med forsvarsministeren.

– Sangen fra Ole Paus, derimot, er hjertevarm og ektefølt, mener Aarseth, som møtte den fol-

KRIGSSEILER

- En sjømann som seiler utenriks under en krig. Særlig brukt om norske sjøfolk på handlesskip under andre verdenskrig.
- Av 35.000 krigsseilere i Den norske handelsflåten døde 4500. Ingen andre grupper led så store tap.
- I følge den avdøde motstandsmannen Gunnar Sønsteby var krigsseilerne de eneste nordmenn som gjorde en innsats av betydning for krigens varighet.
- I følge den britiske admiralen Dickens kunne Storbritannia like godt gitt opp mot tyskerne, om det ikke var for den norske handelsflåten.
- Likevel måtte krigsseilerne kjempe for stemmerett, bolig, jobb og rasjoneringskort. Først 25 år etter krigen fikk de krigsskadepensjon.
- I dag er det ca. 800 gjenlevende norske krigsseilere. De fleste over 90 år, bosatt utenfor Norge.

kekjære artisten da han holdt konsert i Risør i juni. Helt siden Paus ble venn med Erik Bye og Per Hansson har han vært opptatt av krigsseilerne i Konvoibyen med krigsseilernes leiligheter i Risør.

– Ole Paus er en av dem jeg har beundret mest, både som artist men også etter at jeg så et fantastisk intervju han gjorde med Vigdis Finnbogadottir. Han skriver så veloverveid, og avslutningen på visa om krigsseilerne er veldig god, synes Aarseth.

Skaragutt. Han er gammel skaragutt, født og oppvokst i Ålesund. 14 år gammel fikk han seg jobb på ei fiskeskøyte, mens broren seilte i utenriksfart. Det syntes Kåre hørtes spennende ut, og 4. april 1940, 17 år gammel, dro han ut som førstereis- og messegutt med M/T Britannia, eid av The Texas Company (Norway) i Oslo.

– Britannia var et nytt skip, bygget av et tysk skipsverft, solid og moderne utrusta. Jeg mønstra på i Dublin, og alt så lyst ut for framtida. Fem dager etter var Norge i krig. Mange ville hjem, men vi ble på skipet, den norske ambasadøren mente det var der vi kom til å gjøre mest nytte for oss, sier Aarseth.

Nafta og bensin. Første tur gikk til Texas for å laste opp nafta. Det ble starten på ei årelang reise i farlige farvann som Stillehavet, Atlanterhavet og Middelhavet.

– De første 11 månedene besøkte vi alle verdensdeler. Hele tida med usikkerheten og fiendens ubåter og fly etter oss. Utrolig nok ble vi aldri torpedert, og gikk i månedsvis lasta med bensin uten å bli truffet. Men jeg så jo flere andre skip som ble sprengt i filler rundt oss, sier Aarseth som mistet en av brødrene sine i en torpedering i 1942.

Til «Bud og hilsen», Sjømannskirkens Blad, forteller Aarseth hvordan han på en av turene sto på utkikk i baugen og så en torpedo med kurs rett på båten. Den gled forbi med noen meters klaring og traff andre kolonne. Ei natt utenfor Singapore kolliderte de med en norsk båt, stapp full av bomber, miner og ammunisjon. Et under at det gikk bra.

Avvist. Halvveis ut i krigen utdannet Aarseth seg til skytter, i marinebasen på Travers Island, New York. Bortsett fra ni måneder gikk han i tankfart hele krigen.

Tilbake i Europa ble han kjent med nederlandske Beth, og de forlovet seg. I 1947 ankom de Oslo, og fikk den første kalddusjen.

– Vi skulle ut og spise, sammen med en kollega av meg som også hadde med seg sin hollandske forlovede. Men vi ble avvist alle steder, fordi vi var sjøfolk. Til slutt traff jeg en skara-gutt som kjente meg igjen, og ba oss til bordet sitt. Og det ble ikke bedre da vi kom til Ålesund, forteller Aarseth.

– Beklagelsen fra regjeringen kommer ikke fra hjerte, men fordi folket ville det

KÅRE AARSETH

Beklagelse. Av 35.000 krigsseilere i Den norske handelsflåten omkom nær 4500. Ingen andre grupper som var påvirket av krigen led så store tap. Men uten Norges krigsseilere, uten deres mot og offervilje, ville Storbritannia neppe klart å stå i mot de tyske offensivene, slo forsvarsminister Anne Grete Strøm-Erichsen fast, da hun nylig avduket det nye krigsseiler-minnesmerket i Risør.

Her beklaget hun den manglende offentlige støtten krigsseilerne fikk i etterkant av krigen, og den lange og nedverdiggende kampen deres for å få krigsskadepensjon.

For mens Luftforsvarets menn ble tatt i mot som helter, ble krigsseilerne møtt av nedverdi-

gende opplevelser og ydmykende hindringer da de skulle takle hverdagen hjemme.

Flaut. Kåre Aarseth ble nektet rasjoneringskort da han kom hjem til Ålesund.

– De påstod jeg ikke kunne vise til god nasjonal holdning i krigsårene! Jeg, som hadde seilt i handelsflåten, i tjeneste for Norge og de allierte, uten mulighet for å komme til Norge. Jeg måtte krangle med dem i seks uker før jeg fikk kortet. Det var så flaut, for her sto jeg, sammen med forloveden min fra Holland, er Aarseths såre minne.

Den etterlengtede freden ble ingen god tid.

– Jeg sleit med isjas, men hadde ikke krav på støtte fra sykekassa, den varte bare til 14 dager etter at vi hadde gått i land. Meningsløst i dag, men for oss krigsseilerne var det en del av hverdagen.

Ny krig. En dag kom lensmannen for å arrestere ham, fordi han nektet å gjøre heimevernstjeneste.

– Jeg hadde jo tjenestegjort til sjøs hele krigen, men papirene der det sto at jeg var fritatt for heimevernstjeneste i fredstid forsvant om bord. Heldigvis seiret fornuften, men for mange av oss føltes det nesten som å skulle utkjempe en ny krig. Det var slitsomt både for oss og familiene våre, sier Aarseth.

Faren hans slet også.

– Broren min omkom under et torpedoangrep, likevel krevde de at faren min skulle betale skatt for ham som hadde ofret livet sitt for Norge. Det hjalp ikke at broren min hadde fått skattetrekk hver eneste måned mens han var om bord. Skattefuten forlangte at far skulle betale skatt for sin omkomne sønn.

– Faren min hadde også seilt ute under krigen. Men i stedet for å feire sammen med andre da freden kom i 1945 måtte han bruke tid og krefter på å finne en advokat som ville hjelpe han. Sjømannsforbundet var heller ikke på krigsseilernes side etter krigen, forteller 91-åringen, som fortsatt synes det er tungt å snakke om disse tingene. Våkennettene tar ikke slutt.

Søvnløs. Etter krigen hadde han jevnlig mærritt, og var altfor rastløs og urolig til å begynne på noen utdanning. Han fikk engasjement på ei rekke båter som maskinist, og seilte sammen med kona Beth i 10 år.

Men tida i konvoifart med bensin, nafta og ammunisjon, med én fiende som lurte i dypet og fiendefly som jaktet på dem i lufta, ble for mye. I 1968 mønstret de av, og flyttet hjem til Ålesund.

– Der hadde jeg flere jobber. I Norsk Rengjøringselskap, som vaktmester på Åsesenteret, som pakkhusformann, på Brødrene Sunde og på Gartnerhallen. Men jeg plagdes av magesår,

– Dette skulle deres farfar ha gjort, sa jeg til Kongen.

– Du sier noe, svarte Harald

KÅRE AARSETH

mareritt og manglende nattesøvn, og det ble vanskelig å holde på de jobbene jeg fikk.

– På Gartnerhallen var de forresten utrolig forståelsesfulle, der fikk jeg komme og jobbe når jeg greide det. Da jeg sluttet fikk jeg et armbåndsur i gull, etter bare seks år. Det er et godt minne.

I 1987 flyttet de til konas hjemland, der Aarseth ble en viktig brikke ved den norske sjømannskirka i Rotterdam.

Da Beth døde flyttet han hjem til Norge igjen, og i 1994 fikk han egen leilighet i Konvoibyen i Risør. Der fikk han gode samtaler med andre beboere, som hadde liknende erfaringer fra krigen og tida etterpå.

Så, to år etter, møter han Margot, som selv har

vært gift med en krigsseiler i 40 år. De gifter seg, og bor i Konvoibyen fram til mai i år. Nå bor de i omsorgsbolig, ikke langt fra Risør sentrum.

Det var London-regjeringen og den etterfølgende regjeringen som har ansvaret og som burde ha kommet med beklagelsen, mener Aarseth, som har opplevd å få flere medaljer sendt i posten.

På et arrangement i Kristiansand i fjor der 200 krigsseilere var samlet, var også H.M. Kong Harald til stede. Aarseth ble invitert til å sitte ved Kongens bord. Den gamle krigsseileren satte pris på at Kongen stilte opp, men tenkte sitt.

– Dette skulle deres farfar ha gjort, sa Aarseth til Kong Harald.

– Du sier noe, svarte Kongen.

Men nå, etter at han flyttet fra Konvoibyen i vår, har krigsseileren fra Ålesund endelig funnet roen.

– Kristendommen har jeg et nært forhold til siden tidlig på 70-tallet. I dag har fått fred med Gud, og lagt bak meg det onde. Med det engasjementet folk viser nå stoler jeg på at historien om krigsseilerne og deres opplevelser vil leve videre når jeg selv er borte.

– At folk tar det med seg videre og forteller yngre generasjoner at frihet og fred koster menneskeliv, sier Kåre Aarseth.

KARIN RYKKJE
krsmp.no

- Sparepengene sine i Nortrashipfondet så de aldri noe mer til

Verkebyllen Nortraship-fondet er en av grunnene til norske myndigheters unnskyldighet overfor krigsseilerne, mener Ole Paus.

- Krigsseilerne ga fra seg hyrene sine til fondet, men pengene ble borte, og kom aldri til rette. Jeg gleder meg til den dagen det har gått nok tid til at den norske fredshistorien fra 1945-50 kommer fram. Den er aldri blitt skrevet, sier Paus.

Paus' forhold til krigsseilerne er av gammel dato.

- Ingen i min familie var krigsseilere, men hjemme hos mormor sto trebindsverket «Norge i krig 1940-45», som jeg pleide å lese når jeg var der på besøk. Der var det spesielt ett bilde som også Kåre kjenner til, og som jeg har hatt med meg fra barndommen til i dag. Bildet viser en gammel sjøulk som lener seg mot rekka, med slitne tatoveringer på armene. Et annet bilde jeg husker godt er et stillbilde fra en amatørfilm. Det viser noen sjøfolk i en båt, mens de sitter og venter på en torpedo som var avfyrt mot båten deres.

Seinere ble han ble venner med Erik Bye og journalisten Per Hansson, som begge brant for Konvoibyen i Risør.

Helter og fylliker. Som liten bodde Paus i Luftforsvarets byggelag på Hovseter i Oslo. I skogen like ved bodde det to krigsseilere i ei granbarhytte. - Vi fikk streng beskjed om å holde oss unna fyllikene fra handelsflåten. Luftforsvarets karer, derimot, var helter, enda de sikkert slet like mye med alkoholproblemer de, etter krigens redsler, sier Paus.

Mange av etterkrigstidas politikere har snakket stygt om krigsseilerne, påpeker han.

KRITISK: Det handler om skam som har gått i arv, sier låtskriveren og artisten Ole Paus. Han har vært opptatt av krigsseilernes skjebne og norske myndigheters behandling av dem i mange år.

- Jeg gleder meg til den dagen det har gått nok tid til at den norske fredshistorien fra 1945-50 kommer fram

- Deriblant Kåre Willoch, som jeg i dag har fått stor respekt for etter at han har endret sine politiske holdninger.

Arbeiderpartiets menn og kvinner har heller

ikke tatt ansvar som de skulle overfor krigsseilerne. Og Ap har i stor grad fått lov til å diktere historieskrivningen etter 1945.

Vil ha kongen på banen og krigsseilernes historie inn i skolebøkene

– Forsvarsministeren har kommet med en beklagelse, og holdt en veldig bra tale. Men det er kongen denne generasjonen ser på som sin symbolske, høyere leder.

Det sier Jarle Andhøy, som arbeider med en dokumentarserie og en spillefilm om krigsseilerne og lenge har kjempet for deres sak.

Andhøy har satt i gang underskriftskampanjen «Krigsseilernes siste kamp. Ord til handling», der kongen og statens øverste leder oppfordres til å gjøre en verdig symbolhandling mens krigsseilerne ennå er i live.

I følge Andhøy er det rundt 800 gjenlevende krigsseilere. Mange av dem bor utenfor Norge. De fleste er over 90 år.

Stjal. Interessen for krigsseilerne har seileren og Berserk-kapteinen fått gjennom sin bestemor, som han bodde sammen med de siste to årene på videregående, da familien hans bodde i Østerrike.

– Hun var forlovet med en krigsseiler, og var veldig opptatt av hvor skammelig krigsseilerne ble behandlet. De var frivillige som kjempet for frihet, fedrelandet og kongen, men kom hjem til svik fra sine egne myndigheter, sier han.

Det er flere grunner til at de ble behandlet så dårlig, mener Andhøy.

– Både mangel på forståelse, kanskje fordi de kom hjem i små grupper, litt her og litt der. Det er først nå på sine eldre dager de har begynt å åpne seg og dele sine historier.

– Nortraship-fondet, hvorfra sjømennenes egne sparepenger ble stjålet, er også en verkebyll for norske myndigheter. Å få en innrømmelse her er en annen kamp, mener seileren.

DOKUMENTAR: Seileren Jarle Andhøy er en av dem har jobbet hardest for at krigsseilerne skal få sin oppreisning. Det har resultert i at den norske forsvarsministeren har kommet med en beklagelse. Nå samler han materiale som skal resultere i en dokumentarserie og en spillefilm om de norske krigsseilerne.

– I følge Churchill og de allierte ville det aldri blitt seier i Europa uten krigsseilernes innsats under 2. verdenskrig

Han jobber også for å få krigsseilernes historie og innsats inn i skolebøkene.

– I følge Churchill og de allierte ville det aldri

blitt seier i Europa uten krigsseilernes innsats under 2. verdenskrig. I skolebøkene står det fem linjer om det. En skam, sier Andhøy.

1. **MØTET:** Kåre Aarseth og Ole Paus fikk en lang prat sammen da artisten tidligere i sommer var i Risør for å holde konsert. En svært gripende stund, i følge sangeren.
2. **MINNESMERKE:** 3. august avduket forsvarsministeren dette minnesmerket over de norske krigsseilerne i Fredsparken i Risør. Det er laget av polske Maciej Bejma.
3. **HEDER:** Publikum reiste seg spontant da Ole Paus sang krigsseitervisa si under konserten på Risør Hotell, med hovedpersonen selv til stede.

KJÆRLIGHET: For 20 år siden traff enkemannen Kåre Aarseth (91) enken Margot(94). da hadde hun vært gift med en krigsseiler i 40 år, og de hadde mange felles venner og interesser. Den vakre sommerkjolen hun hadde på seg første gang de møttes har hun fortsatt. Kåre Aarseth er fortsatt lett på foten, svært aktiv og serverer kona kaffe på senga hver dag, som han har gjort i 20 år.